

Glimtar ur mitt första år i Sverige 1968 - 1969

När livets verklighet visade sig

Varför Stockholm

Efter mina två studentår, först vid Colonial Highschool, Orlando, Florida och sedan vid Kokkolan Yhteislyseo, var skoltröttheten oöverstiglig. Kände ändå pressen att hitta en kort yrkesutbildning inom Nordens gränser. Jag kunde inte återvända till USA, eftersom jag skrivit kontrakt med stipendiatororganisationen att stanna minst 2 år i hemlandet efter studieåret i USA.

Snart hittade jag en privat sekreterarskola, Bar-Lock-institutet i Stockholm med ett års utbildning till chefssekreterare. Jag hade turen att ärva studieböcker av Brita, min tidigare klasskamrat och vän som nu avslutat sitt år i den respekterade skolan.

Förväntningar

Jag kände mig lyckligt lottad när beskedet kom, att jag blivit antagen. Jag skulle få friheten att hitta ett eget lyckligt liv. Det lät glamouröst att få leva i Stockholm. En storstad lockade efter ett instängt liv med studentplugget. Tänk att få arbeta som chefssekreterare efter ett års studier - ett mycket eftertraktat yrke med garanti för anställning.

Mina bästa klasskamrater hade tagit studenten året före mig och fanns nu utspridda i Finland vid olika universitet. Saknaden efter dem hade varit stor men nu skulle jag ha möjlighet att hitta nya goda vänner på Bar-Lock.

Lätt med anpassning till skolan

Skolan låg vid en charmig liten uppførsbacke från Birger Jarlsgatan, Grev Turegatan, på Östermalm. Det doftade alltid hemtrevligt nybakat i trapphuset från bageriet under skolans lokaler – en frestelse på rasterna.

Det gick bra med studierna. Jag hade lätt för språken, särskilt engelskan och maskinskrivning efter mitt år i USA. Jag kunde koncentrera mig på tysk affärskorrespondens, stenografi och bokföring.

Skolan hade mycket kompetenta och inspirerande lärare, bland andra riksdagsstenografen Göte Schenning. Klasskamraterna var ambitiösa stockholmsfröknar, men jag hittade ingen nära vän bland dem. Alla var välsminkade och jag kände mig först som katten bland hermeliner. I utbildningen ingick smink-kurs hos Schantung och det ordnade sig med den saken.

Rikssvenskan var inget problem för mig efter många vistelser under somrarna i Umeå och Rickleå hos morbror Erik, moster Selmia och deras familjer. Stockholmskan fastnade ganska lätt.

Svårigheter

Friheten har ett pris. För mig var hemlängtan och ensamheten värst under första tiden. Hemlängtan verkar vara en kvarleva av barnets symbios med modern. Symbiosen avtar efter 3 års ålder, men för vissa vuxna blir den bestående. Känslan är mycket stark och utan tröst. Jag förstår dem som flyttar tillbaka till sitt hemland med anledning av svår hemlängtan. Att se finlandsbåtarna lämna Värtahamnen varje dag genom mitt fönster var svårt när hemlängtan och ensamheten tärde.

Strax efter flytten till Stockholm nåddes jag av ett sorgebud som gjorde situationen ännu svårare. Min älskade morbror Roy hade hastigt avlidit. Innan jag åkte hade vi haft ett förtroligt samtal. Han hade skojat med mig om att jag skulle försöka fånga den svenska prinsen i Stockholm – han var ju fortfarande ledig.

Telefonkontakt med hemmet i Karleby var osmidig på den tiden. Jag fick gå till telegrafer och samtalen kostade en del. Det var både bra och dåligt. Hemlängtan stärks efter en nära kontakt så jag försökte att inte ringa för ofta. Något studiebidrag eller studielån var jag inte berättigad till och det betydde att mina föräldrar var hjälpsamma och tog ett vanligt banklån med hög ränta på sig för att jag skulle kunna åka. Jag fick sedan en viss summa varje månad som var beräknad att räcka till hyra, mat och det nödvändigaste. Jag köpte en begagnad cykel så jag skulle kunna cykla till skolan utan att behöva köpa biljetter till tunnelbanan. Det gällde att hushålla med det lilla.

Det rådde stor bostadsbrist i Stockholm. Skolan hade ordnat med rum inneboende hos äldre damer för elever som behövde bostad. Det var tak över huvudet, men begränsad tillgång till kök och toalett. Naturligtvis var det totalförbud att ha pojkar på rummet!

Att jag kände mig extra utlämnad och ensam var att jag hade levt i fullständig trygghet i familjens hägn både i Finland och i USA. Dessutom var jag van att få mycket uppmärksamhet särskilt i min skola i Orlando. Jag var den första utbytesstudenten på Colonial High. Jag fick hålla många tal och representera både Finland och stipendiatororganisationen i officiella sammanhang.

Sökande

Nu var det dags att bryta det negativa. Svårigheter är till för att övervinnas. Stolthet och sisu att inte ge upp finns att ta till.

Astrid, mors storkusin hade länge bott i Uppsala och vi hade träffats ibland. Astrid o Olle hjälpte mig mycket att få tillbaka tryggheten. Jag åkte till Uppsala för att vara barnvakt till deras små flickor under helgerna. Det gav en värdefull hemkänsla. Jag sökte upp gamla skolkamrater som jag visste bodde i Stockholm just då och började bygga nya nätverk. Det var roligt att få tala finska ibland och känna den samhörigheten.

Jag tog kontakt med den finska bågskytteklubben i Upplands Väsby. Grabbarna var mycket hjälpsamma och kom och hämtade mig i Stockholm. Det var tyvärr för långt för att åka och träna. Jag kunde inte vara beroende av andra och gav upp just då.

Jag ville gärna ha kontakt med en församling, eftersom jag hade varit mycket engagerad i ungdomsarbetet i Finland och USA. Efter att ha besökt en söndagsgudstjänst i Gustaf Adolfs

kyrka insåg jag att den tiden var förbi. Jag satt på sista bänkraden och ingen av de tio gudstjänstdeltagarna brydde sig att ens säga hej.

Skolan gav en vardagsrutin men vissa helger kunde vara problematiska om man inte behövde plugga. Mycket tid gick åt att utforska vackra Stockholm. Att promenera gav en sorts ro. Jag lärde mig känna alla gatorna på promenadavstånd. Det var inte alltid säkert att gå ensam. Jag råkade ut för både försök till överfall och blottare. På den tiden var jag helt orädd och inget allvarligt hände.

Jag måste göra ett val. Antingen stanna, fortsätta att söka och övervinna svårigheterna eller återvända till hemstadens trygghet där det också fanns sekreterarjobb på de stora företagen, men en sorts instängdhet efter att varit ute i friheten.

Glamour

Det blev en del glamour. Sekreterarskolans elever fick vara sällskapsdamer när Engelska flottan kom till staden. Blå hallen i Stockholms stadshus var dukad till festmåltid och en stor orkester svarade för musiken. Att få dansa vals iklädd långklänning i stora salen där nobelmiddagar hålls med en sjöofficer i uniform var en minnesvärd händelse.

Jag hade också en del kontakter med stipendiatororganisationen AFS och det innebar, att jag i ledarrollen för stipendiater fick följa med på studiebesök till stadshuset som jag nu kände väl till. Som hedersgäst hade vi Olof Palme, som var engagerad i AFS. Jag fick vara hans bordsdam och lära honom några finska ord. Detta var innan han blev statsminister.

Stockholmsoperan var mitt favoritställe när det gäller kultur. Genom skolan fick eleverna billiga biljetter. Att se Birgit Nilsson i Turandot och Rolf Björling i olika roller var en oförglömlig upplevelse.

Diskoteket på Stureplan var ett måste att besöka. Det blev bara en gång – kände mig inte riktigt hemma där bland Stockholms societet. Det fick bli studentdiskot vid närliggande Campus i stället.

Hur blev det efter ett år

Jag hade fått ett jobberbjudande från en utvecklingsfirma för Fiat som teknisk sekreterare en månad innan skolan var slut och började så snart som det gick. Det skulle vara möjligt för mig att betala tillbaka banklånet. Vad köper man med sin första lön när man är 21? – en lyxig handväska!

Hemlängtan hade falnat – ett fast jobb i Stockholm var en bekräftelse för att vuxenlivet hade börjat. Att vara ekonomiskt oberoende värdesatte jag som en del av friheten som jag strävat efter. Tyvärr hade bostadsbristen inte lättat. Jag var tvungen att också i fortsättningen att bo inneboende med lite möjlighet till egen matlagning.

Jag hade gjort ett val och fått en del av friheten, men betalat ett högt pris. Friheten är dock en frihet med vissa gränser. Utan gränser kan friheten bli mer begränsande. Någon lycklig, stabil relation att bygga vidare på fanns inte än. Jag hade dock några nya vänner. Någon allmän,

större lycka kunde jag inte känna, men en beslutsamhet att stanna i Stockholm och söka vidare var stark.

Identitet

Människans identitet formas under livets olika skeden. I sällskap med Astrid o Olle var min finlandssvenska identitet väldigt stark. Bland mina finska vänner kom den finska identiteten till ytan. Som representant för Finland var också den finska identiteten tongivande i USA. För mig kommer den alltid att vara tvådelad och ha influenser från året i USA.

Värderingar formas också i tonåren. I den förvirring som blir när man flyttar till ett annat land kan man under en kort tid känna att man håller på att helt tappa sin identitet. Vem är jag egentligen? Den växer snart tillbaka, men formas om. Identitet formas i samverkan med andra. De existentiella frågorna hör också dit – att hitta mening i livet. Därför är det viktigt att undvika att isolera sig när man kommer till en ny plats.

Eivor Ojutkangas senare Lilja.
Studentfest i Gamlakarleby i maj 1968 och på hösten till Stockholm

Revsudden oktober 2021

Eivor Lilja